

O DOKONANIACH ŹRÓDŁOZNAWCZYCH,
DOROBKU REDAKCYJNYM I DZIAŁALNOŚCI MUZYKOLOGICZNEJ
ELŻBIETY WOJNOWSKIEJ. IN MEMORIAM

Barbara Przybyszewska-Jarmińska

WARSZAWA, INSTYTUT SZTUKI PAN

9 marca 2012 roku zmarła w Warszawie, po wieloletniej, heroicznej walce z chorobą, odznaczona pośmiertnie medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” Elżbieta Wojnowska. Nasza koleżanka, nieoceniona jako sekretarz redakcji „Polskiego Rocznika Muzykologicznego”, aktywna w Zarządzie Sekcji Muzykologów Związku Kompozytorów Polskich oraz Polskiego i Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Muzycznych, była znawczynią źródeł nutowych z XVI-XVIII wieku, katalogowanych w Polskim Centrum RISM w Zakładzie Zbiorów Muzycznych Bi-

blioteki Narodowej, muzykologiem o wielkiej wiedzy i znaczącym dorobku naukowym, zwłaszcza w zakresie historii muzyki XVI i XVII wieku w Europie Środkowej i Północnej. Wielu młodszych i starszych badaczy dziejów muzyki tego regionu dużo Jej zawdzięcza, bowiem wiedzę dzieliła się chętnie, pomagając wszystkim zainteresowanym bezinteresownie i działając w razie potrzeby z wielką energią.

Elżbieta Wojnowska urodziła się w 1949 roku w Gdańsku, a miejsce urodzenia, w którym także odebrała wykształcenie ogólnokształcące i muzyczne (ukończyła średnią szkołę muzyczną w klasie skrzypiec) w zasadniczy sposób wpłynęło na Jej zainteresowania naukowe i postawę metodologiczną. Świadczy już o tym obroniona w 1974 roku, po studiach w Insty-

tucie Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, praca magisterska *Madrygały Orlanda di Lasso w Zbiorach Biblioteki PAN w Gdańsku*, napisana pod opieką naukową prof. dra hab. Józefa M. Chomińskiego, a także wiele artykułów, jakie powstawały w ciągu kolejnych kilkudziesięciu lat. Głównym tematem tych prac były źródła muzyczne zachowane w zbiorach gdańskich oraz analiza ich repertuaru¹. Postrzeganie z perspektywy wielokulturowego Gdańska powiązań repertuarowych pomiędzy ośrodkami regionu (tu Prus Królewskich i Książęcych), pomiędzy Gdańskiem a dworami królów Polski, pomiędzy Pomorzem i Śląskiem, pomiędzy różnymi środowiskami muzycznymi Europy Środkowej i Północnej, pomiędzy Europą Środkową i Środkowo-Wschodnią a Włochami i zachodnimi krajami niemieckojęzycznymi ułatwiało interpretację tych związków. W badaniach Elżbiety Wojnowskiej znalazło to wyraz w licznych pracach poświęconych wzajemnym relacjom różnych kolekcji muzykaliów powstałych w Gdańsku i szerzej w Prusach oraz na Śląsku, problemowi transmisji repertuaru i jego przemianom, wynikającym między innymi ze zmian ich funkcji w różnych środowiskach konfesyjnych oraz upodobań estetycznych wykonawców i odbiorców², wreszcie dwudziestowiecznym przemieszczeniom źródeł muzycznych, związanym z II wojną światową i jej politycznymi konsekwencjami³.

¹ Na przykład: *La raccolta gedanese di madrigali italiani*, w: *Sodalium voces. XV Sesja Muzykologiczna Polsko-Włoska. 8–15 października 1983. „Monodia i polifonia od Średniowiecza do Baroku”*, Warszawa – Radziejowice – Poznań – Czerniejewo. w serii *Miscelanea Saggi Convegni XXIV. A.M.I.S.*, Bologna 1984; *Nieznane msze Marcina Mielczewskiego w rękopiśmiennym dodatku do zespołu druków — Ee 2015 8o — Gdańskiej Biblioteki PAN*, w: *Kultura muzyczna północnych ziem Polski*, t. 3: *Muzyka w Gdańsku wczoraj i dziś*, t. 1, Gdańsk 1988; *Zwischen Druck und Handschrift: Ein „abschreibender” Danziger Musiker des 16./17. Jahrhunderts*, w: *Die Musik der Deutschen im Osten und ihre Wechselwirkung mit den Nachbarn. Ostseeraum–Schlesien–Böhmen/Mähren–Donauraum vom 23. bis 26. September 1992 in Köln* (Deutsche Musik im Osten 6), Bonn 1994; *Straty wojenne muzykaliów gdańskich z XVI i XVII wieku*, w: *Źródła muzyczne. Krytyka — analiza — interpretacja*, red. Ludwik Bielawski, J. Katarzyna Dadak-Kozicka, Warszawa 1999; *‘Cori spezzati’ in den Danziger Handschriften von der Wende des 16. und 17. Jahrhunderts*, w: *Musia Baltica. Im Umkreis des Wandels – von den „cori spezzati” zum konzertierenden Stil*, red. Danuta Szlagowska, Gdańsk 2004.

² Na ten temat m.in.: *Legnicka tabulatura organowa Mus. 326 Cim. w Bibliotece Narodowej* (Die Legnitzer Orgeltabulatur Mus. 326 Cim. in der Nationalbibliothek), w: *Beiträge zur Musikgeschichte Schlesiens. Musikkultur–Orgellandschaft. Tagungsbericht Liegnitz 1991* (Deutsche Musik im Osten 5), Bonn 1994; *Tabulatury pelplińskie w sieci repertuaru muzyki wokalne*, w: *Complexus effectuum musicologiae. Studia Mirosłao Perz septuagenario dedicata*, red. Tomasz Jeż, Kraków 2003.

³ *Rozproszenie i przemieszczenia dawnych źródeł muzycznych (problem polskiego muzykologa i bibliotekarza)*, w: *Staropolszczyzna muzyczna. Księga konferencji. Warszawa 18–20 paździer-*

Elżbieta Wojnowska była zafascynowana źródłami muzycznymi jako świadkami przeszłości, których poznanie i zrozumienie stanowi podstawę badań historyka muzyki i historyka kultury. Tą fascynacją zarażała swoich studentów (w tym piszącą te słowa), kiedy prowadziła zajęcia w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz organizowała studenckie praktyki w nieuporządkowanych muzycznych archiwach klasztornych i kościelnych. Także pracując w Polskim Centrum RISM, do katalogowania zbiorów muzycznych zapraszała studentów i młodych absolwentów studiów muzykologicznych z różnych uniwersytetów, umożliwiając im poznanie źródeł oraz nowych narzędzi służących do katalogowania rękopisów nutowych online. W taki sam sposób oddziaływała na dojrzałych już muzykologów, prezentując z zaangażowaniem wyniki swoich badań na licznych konferencjach w Polsce i za granicą, dzieląc się cennymi informacjami (to Ona upowszechniła w polskim środowisku wiadomość, że w Staatsbibliothek w dawnym Berlinie Wschodnim „odnalazły się” w początkach lat 90. XX wieku wrocławskie rękopisy z tzw. kolekcji Emila Bohna), a także gromadząc swoich znajomych historyków muzyki z różnych krajów wokół problemów, dla których rozwiązanie potrzebna była wiedza każdego z nich oraz ich wzajemna współpraca.

Z inicjatywy Elżbiety Wojnowskiej, z jej wielkim wkładem koncepcyjnym i organizacyjnym, odbyła się w Warszawie w dniach 25-29 sierpnia 2009 roku, ważna i pamiętna dla muzykologów zajmujących się historią muzyki średniowiecza i wczesnej nowożytności, międzynarodowa konferencja pt. *The musical heritage of the Jagiellonian Era in Central and Eastern European countries*, jako wspólne przedsięwzięcie Biblioteki Narodowej, Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego. Niestety publikacji wygłoszonych w jej ramach referatów Elżbieta nie doczekała. Książka została poświęcona przez Redaktorów Jej pamięci⁴.

W ostatnich latach walki z chorobą Elżbieta Wojnowska była ogromnie aktywna także na innych polach działalności naukowej. Spośród efektów jej prac z tego okresu trzeba wymienić, dokonaną wraz z historykami literatury polskiej, edycję nowo odnalezionego cyklu utworów poetycko-

nika 1996, red. Jolanta Guzy-Pasiakowa, Agnieszka Leszczyńska, Mirosław Perz, Warszawa 1998; *Auf der Suche nach Königsberger Musikalien. Ein kurzer Bericht*, w: *Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, red. Axel E. Walter, Köln 2004; *Verlagerung und Zerstreung alter Musiksammlungen im 20. Jahrhundert – Polen und seine Nachbarstaaten* (w druku).

⁴ *The Musical Heritage of the Jagiellonian Era*, red. Paweł Gancarczyk, Agnieszka Leszczyńska, Warszawa 2012.

muzycznych Sebastiana Fabiana Klonowica *Hebdomas to jest siedm tegodniowych piosnek* (Maciej Garwolczyk, Kraków 1581)⁵. W poprzedzającym wydanie „Wstępie muzykologicznym” opisała cechy druku muzycznego w tym pierwszym znanym nam wydawnictwie z nutami, jakie ukazało się w oficynie Garwolczyka, scharakteryzowała stylistycznie zawarte w zbiorze pieśni Klonowica, ukazując warsztat kompozytorski tego sławnego poety, i umieszczając jego utwory muzyczne w kontekście repertuaru pieśni tworzonych i wykonywanych w XVI wieku w Rzeczypospolitej, jak również w kontekście twórczości pieśniowej o funkcjach dydaktycznych rozwijanej w niemieckojęzycznych środowiskach protestanckich. Dzięki przygotowanej przez Elżbietę Wojnowską edycji nutowej doszło do wykonań i pierwszego nagrania cyklu (zrealizowanego pod kierownictwem artystycznym Jacka Urbaniaka i zamieszczonego na dołączonej do książki płycie CD).

Niestety nie udało się Elżbiecie doprowadzić do wydania katalogu tematycznego XVII-wiecznych tabulatur organowych z legnickiej „Bibliotheca Rudolphina”. Prace merytoryczne nad tym wielkim i niezwykle użytecznym dla historyków muzyki dziełem zakończyła, realizując grant Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Nie wystarczyło życia na przygotowanie tomu do druku... Wiem, że kiedy już zdała sobie sprawę, że nie zdąży, zostawiła nam to zadanie w testamencie. Nie powinniśmy Jej zawieść...

⁵ Sebastian Fabian Klonowic, *Hebdomas to jest siedm tegodniowych piosnek*, wyd. i opr. Mieczysław Mejer i Elżbieta Wojnowska, red. naukowa tomu Roman Mazurkiewicz, Barbara Przybyszewska-Jarmińska (Humanizm. Idee, nurty i paradygmaty w kulturze polskiej, red. nauk. Alina Nowicka-Jeżowa: Inedita, red. nauk. Roman Mazurkiewicz, t. VI), Warszawa 2010.